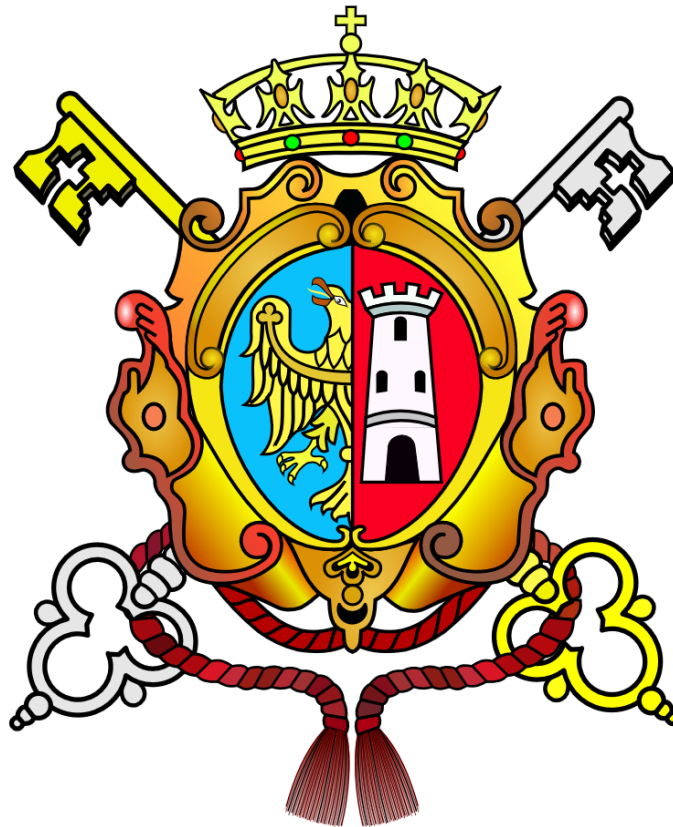

**SPRAWOZDANIE
Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI
NAD ZABYTKAMI GMINY WADOWICE
za lata 2022-2023**

**mART Marta Danielska, gez.wroclaw@gmail.com
WADOWICE, MAJ 2024**

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna sporządzenia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wadowice na lata 2020-2023.....	3
3. Metodologia.....	4
4. Realizacja	4
5. Podsumowanie.....	20

1. Wstęp

Gminny program opieki nad zabytkami (GPOnZ) to dokument uzupełniający do innych aktów planowania. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy, jako jednostki podziału administracyjnego, a nie odnoszą się jedynie do władz gminy, których bezpośredni wpływ na działalność instytucji sprawujących w różnej formie opiekę nad zabytkami jest ograniczony tylko do nielicznych. Głównym odbiorcą GPOnZ jest lokalna wspólnota samorządowa. W zamierzeniu beneficjentami GPOnZ mają stać się nie tylko prywatni właściciele czy użytkownicy obiektów zabytkowych, ale również mieszkańcy gminy.

Istotnym celem GPOnZ jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie: stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Ważne jest, aby poprawa ta dokonywała się przy partycypacji mieszkańców gminy, w różnych formach ich życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

W GPOnZ wskazuje się działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Wskazane kierunki działania, tzw. priorytety, szczegółowo opisują zakres oraz cel danego zamierzenia. Co dwa lata opracowuje się sprawozdanie, które ma na celu analizę efektywności i określenie zasadności kierunków działań przyjętych w programach w kontekście zmieniających się uwarunkowań prawnych, ekonomicznych i społecznych. Pomoże ocenić realizację działań oraz przyjęte rozwiązania formalno-finansowe i w efekcie sformułować wnioski na potrzeby kolejnego programu oraz innych gminnych dokumentów strategicznych na następne lata.

Niniejsze Sprawozdanie obejmuje realizację zadań dla wyznaczonych kierunków działań, zawartych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Wadowice na lata 2020-2023 za lata 2022-2023.

2. Podstawa prawna sporządzenia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wadowice na lata 2020-2023

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.), Burmistrz zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Miejskiej. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

3. Metodologia

Sprawozdanie sporządzono na podstawie danych i informacji uzyskanych z następujących źródeł:

- komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Wadowicach:
 - Referat Obsługi Ruchu Turystycznego,
 - Referat Spraw Społecznych,
 - Wydział Planowania Przestrzennego,
 - Wydział Promocji Gminy Wadowice,
 - Wydział Inwestycyjny.
- jednostki:
 - Wadowickie Centrum Kultury.

4. Realizacja

Zebrane dane i informacje usystematyzowano i ułożono według działań zapisanych w „Gminnym programie opieki nad zabytkami Gminy Wadowice na lata 2020-2023. Przedstawiono tylko zrealizowane zadania.

PRIORYTET I: REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY.

Kierunek działań: Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.

1. Zadanie: Współpraca oraz wspieranie działań w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy.

- **Referat Obsługi Ruchu Turystycznego prowadzi ewidencję innych obiektów świadczących usługi hotelarskie oraz pól biwakowych na terenie Gminy Wadowice. W 2022 r. wpisano 5 nowych obiektów do Ewidencji, a w 2023 r. – 7 obiektów.**

2. Zadanie: Wspieranie rozwoju Muzeum Miejskiego.

- **Przekazywanie materiałów promocyjnych Gminy Wadowice dla uczestników konkursów i warsztatów prowadzonych przez Muzeum Miejskie, promowanie działań Muzeum Miejskiego na stronie internetowej www.wadowice.pl oraz w mediach społecznościowych.**
- **Bezpośrednia współpraca z Muzeum Miejskim przy obsłudze turystów. Informowanie turystów o możliwości zwiedzania Muzeum Miejskiego i promowania jego zbiorów. Promocja obiektu w wydawnictwach turystycznych opracowywanych przez Referat ORT, a dystrybuowanych w Centrum Informacji Turystycznej. Informacja o obiekcie na stronie www.it.wadowice.pl Muzeum Miejskie jest również częścią miejskiego szlaku „Galicyjskie Wadowice” i Szlaku Karola Wojtyły. Oba szlaki są flagowymi produktami turystycznymi Wadowic, promowane w wydawnictwach, aplikacjach multimedialnych i social mediach.**

3. Zadanie: Utrzymanie i opracowanie nowych szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.

- **Opracowanie na podstawie spotkań z mieszkańcami oraz ich sugestii Programu Funkcjonalno-Użytkowego dla zadania inwestycyjnego polegającego na zaprojektowaniu i wykonaniu szlaków rowerowych typu singletruck na Górze Jaroszowickiej. Dokument opracowany został na podstawie wizji w terenie z przedstawicielami Urzędu Miejskiego, pracownikami Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Andrychów), wykonawcą koncepcji tras oraz mieszkańcami Gminy Wadowice – zainteresowanych ścieżkami. Koszt opracowania dokumentacji 118 000,00 zł.**
- **W 2022 r. wykonano aplikację mobilną z audio-przewodnikiem do Szlaku „Galicyjskie Wadowice” z następującymi obiektami: Klasztor Karmelitów Bosych, Ogródek sądowy, Wadowicki rynek, Kamienica Gedlów, Gmach Rady Powiatowej i Powiatowej Kasy Oszczędności oraz Budynek Restauracji Teofila Wysogłada, Wadowickie koszary, Elektrownia miejska, Dworzec Kolei Północnej Cesarza Ferdynanda, Szkoła Wydziałowa Żeńska im. ces. – króla Franciszka Józefa I, Wadowicka „Sokolnia”, Szpital wojskowy przy Gościńcu Zatorskim, Cmentarz Narodów, Wadowicki kirkut. Koszt zadania 26 000 zł.**
- **W 2023 r. dokonano konserwacji 5 tablic informacyjnych do Szlaku Karola Wojtyły przy następujących obiektach: Kościół Parafialny pw. Ofiarowania Najświętszej Marii Panny, Dawna Szkoła Powszechna im. Marcina Wadowity, Dawna Cukiernia K. Hagenhubera, Dawne Gimnazjum Humanistyczne im. Marcina Wadowity, Wadowicka synagoga. Koszt zadania: 50 078,58 zł.**
- **W 2023 r. wykonano i zamontowano 39 tabliczek – drogowskazów na terenie gminy Wadowice do nowego, międzynarodowego szlaku Romea Strata. Całkowita trasa szlaku prowadzi od Morza Bałtyckiego przez Europę środkowo – wschodnią, a dalej przez Alpy do północno-wschodnich Włoch. Koszt zadania: 11 745,27 zł.**

Kierunek działań: Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

4. Zadanie: Promowanie istniejących wartości krajobrazowych gminy oraz atrakcyjnych przestrzeni widokowych.

- **Promowanie atrakcyjnych przestrzeni widokowych w mediach społecznościowych, a także organizowanie wydarzeń na Bulwarach nad Skawą, przy ścieżkach rowerowych, w Parku Miejskim. Współorganizacja biegów na Groń Jana Pawła II.**
- **Dużo działań promocyjnych było przeprowadzonych przez Wydział Promocji m.in. wydarzenia w Domu na Dzwonku w Gorzeniu Dolnym.**
- **W dniu 28.08.2022 r. zrealizowano Rodzinny Rajd Rowerowy po trasie: Wadowice – Tomice – Witanowice – Babice – Klecza Dolna – Roków – Wadowice. W programie rajdu był przejazd atrakcyjną krajobrazowo i widokowo trasą, zwiedzanie Interaktywnego Centrum Pszczelarstwa „Apilandia” w Kleczy Dolnej i degustacja ryb w Centrum Rekreacji i Smażalni Ryb w Rokowie wraz z grillem z kielbaskami. Uczestnicy mogli wziąć udział również w zabawie konkursowej o regionie z atrakcyjnymi nagrodami. Koszt zadania: 6 365,35 zł.**

- W dniu 27.08.2023 r. zrealizowano Rodzinny Rajd Rowerowy po trasie: Wadowice – Chocznia – Tomice – Frydrychowice – Przybradz – Graboszyce – Grodzisko – Woźniki – Bachowice – Woźniki – Witanowice – Tomice – Wadowice. Trasa wiodła wzniesieniami Pogórza Śląskiego w kierunku doliny Dolnej Skawy, następnie skręcić w stronę Pogórza Wielickiego. Uczestnicy rajdu mogli podziwiać malownicze widoki z Pasmami Beskidu Małego w tle. W ramach programu rajdu w „Noclegach Podhalańin”, odbyło się grillowanie kielbasek. Uczestnicy rajdu wzięli udział w zabawie konkursowej z atrakcyjnymi nagrodami. Dla najmłodszych zespół ratownictwa medycznego przygotował stanowisko dotyczące udzielania pierwszej pomocy. Koszt zadania: 6 284 zł.

Kierunek działań: Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków gminy Wadowice.

5. Zadanie: Rezerwowanie środków w budżecie gminnym przeznaczonych na dofinansowania prac konserwatorskich i remontów.

- W 2023 r. została podjęta Uchwała Nr LXVII/629/2023 Rady Miejskiej w Wadowicach z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie: zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków w ramach środków pozyskanych z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

6. Zadanie: W momencie przyjmowania nowych planów, strategii, zwiększenie uwagi na prawidłowość treści dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami.

- Zapisy dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami wprowadzone zostały zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Projekty nowych planów miejscowych uzgadniane były z Małopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Krakowie.

Kierunek działań: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

7. Zadanie: Utrzymanie obiektów zabytkowych we właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność gminy.

- Ilość przeprowadzonych prac remontowych – 4, konserwatorskich, jakich obiektów – budynki komunalne mieszkalne, w jakim zakresie wymiana pokrycia dachowego i modernizacja instalacji c.o., wartość poniesionych środków – 419 808,56 zł; zakres prac uzgodniono z MWKZ w Krakowie.

8. Zadanie: Długofalowa rewaloryzacja zabytkowego układu urbanistycznego miasta Wadowic, poprzez systematyczną renowację kamienic.

- Poniżej przedstawione zdjęcia obiektów, które zostały wyremontowane w okresie obowiązywania niniejszego sprawozdania. Wykonano remont 6 obiektów, głównie były to remonty elewacji.

UL. ADAMA MICKIEWICZA 4

Przed remontem – fot. Jakub Danielski

Po remoncie – luty 2024 r. – fot.UM Wadowice

UL. JULIUSZA SŁOWACKIEGO 20

Przed remontem – fot. Jakub Danielski

Po remoncie – luty 2024 r. – fot.UM Wadowice

UL. ZYGMUNTA KRASIŃSKIEGO 14

Przed remontem – fot. Jakub Danielski

Po remoncie – luty 2024 r. – fot.UM Wadowice

UL. JULIUSZA SŁOWACKIEGO 36

Przed remontem – fot. Jakub Danielski

Po remoncie – luty 2024 r. – fot.UM Wadowice

PKP, UL. MARSZ. JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO 10

Przed remontem – fot. Jakub Danielski

Po remoncie – luty 2024 r. – fot.UM Wadowice

UL. KRAKOWSKA 5

Przed remontem – fot. Jakub Danielski

Po remoncie – luty 2024 r. – fot.UM Wadowice

9. Zadanie: Rewaloryzacja kapliczek położonych na terenie gminy Wadowice.

- W 2023 r. wyremontowano kapliczkę słupową z krzyżem z końca XIX w. w miejscowości Ponikiew. Koszt remontu – 45 633,00 zł, dofinansowanie – 19 500,00 zł, które otrzymano z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w ramach konkursu „Kapliczki Małopolski 2023”.

10. Zadanie: Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

- **Nadanie nieczynnemu budynkowi dworca PKP w Wadowicach nowych funkcji przez stworzenie miejsca aktywności społecznej.** W ramach rewitalizacji miasta przebudowano budynek PKP w ramach dofinansowania ze środków z Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020. Remont zabytkowego budynku dworca PKP w Wadowicach. Dzięki rewitalizacji dofinansowanej ze środków unijnych powstało wyjątkowe miejsce, gdzie nowoczesność miesza się z epoką galicyjską. Dopasowane zarówno do potrzeb turystów, jak i mieszkańców. Z atrakcjami dla dorosłych i dla dzieci. Koszt tej inwestycji to 14,7 mln zł, z czego prawie 8,4 mln zł to środki unijne z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.
- **W ramach rewitalizacji przebudowano budynek dawnej szkoły w Gorzeniu Dolnym.** Przebudowana szkoła utworzyła piękny dom z widokiem Beskidy, taras, wielki ogród, altanę i miejsce do organizowania grillowania. W środku znajduje się sala konferencyjna z miejscem do spotkań lokalnej społeczności. Przedsięwzięcie jest kolejnym krokiem w kierunku polepszenia możliwości gminy Wadowice w dziedzinie turystyki oraz kultury. W przyszłości organizowane będą tu m.in. koncerty, warsztaty artystyczne oraz dyskusje naukowe, seminaria i inne wydarzenia kulturalne. Koszt całej inwestycji wyniósł ponad 3 mln zł, z czego 2 408 077,46 zł Gmina Wadowice pozyskała z dofinansowania unijnego (Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego).

11. Zadanie: Wspieranie lub prowadzenie prac porządkowych na terenach zabytkowych cmentarzy znajdujących się na terenie gminy.

- **Na terenie Gminy Wadowice znajduje się zabytkowy „Cmentarz Narodów”** ze zbiorowymi mogiłami żołnierzy różnych narodowości poległych w walkach w okolicznych terenach w czasie od I do II wojny światowej. Właścicielem terenu jest Skarb Państwa, instytucją zarządzającą cmentarzem jest Małopolski Urząd Wojewódzki. Gmina Wadowice własnymi środkami wykonuje bieżące prace porządkowe na terenie cmentarza.

PRIORYTET II: BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI.

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.

12. Zadanie: Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.

- **Gmina Wadowice co roku w Programie Współpracy z organizacjami pozarządowymi przewiduje środki na realizację zadań kulturalnych a zwłaszcza Kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Organizacje pozarządowe realizują zadania z tego zakresu wydając publikacje, foldery, przewodnik czy organizują wydarzenia kulturalne dla mieszkańców Gminy Wadowice. Udział finansowy Gminy Wadowice związany z realizacją tych zadań to około 200 000 rocznie w ramach Programu Współpracy).**

W 2022 r. opracowano i wydano następujące wydawnictwa:

- opracowanie i druk broszury „Wadowice przyjazne rodzinom”, język polski, angielski i włoski, łączny nakład 9 tys. szt.,
- druk folderu „Szlak Karola Wojtyły”, język ukraiński, nakład 1 tys. szt., język polski nakład 5 tys. szt.,
- druk „Wokół Wadowic. Na rowerze”, język polski 1 tys. szt.,
- druk „Wokół Wadowic. Z plecakiem”, język polski, nakład 1 tys. szt.,
- druk „Wokół Wadowic. Z nurtem Skawy”, język polski, nakład 1 tys. szt.,
- druk „Mapa obrazkowa Wadowic i okolic”, język polski, nakład 2 tys. szt.,
- druk plan Kościoła św. Piotra Apostoła, język polski nakład 500 szt.,
- druk plan Wadowic, język polski, nakład 1 tys. szt.,
- druk broszury „Karol Wojtyła św. Jan Paweł II. Urodziłem się w Wadowicach 1920-2020, język polski, nakład 2 tys.,
- druk broszury „Galicyjskie Wadowice”, język polski, 1 tys. szt.,
- druk folderu „Galicyjskie Wadowice”, język polski, nakład 1 tys. szt.,
- druk planu „Podróże Apostolskie św. Jana Pawła II – pamiątkowe płyty na rynku w Wadowicach, wersja polsko-angielska, nakład 500 szt.,
- druk kolorowanki „Jak Karol z Wadowic został świętym. Kolorowanka z zagadkami”, język polski, nakład 2 tys. szt.,
- Wszystkie ww. publikacje są dystrybuowane w biurze Informacji Turystycznej.
Łączny koszt zadania: 62 003,28 zł

- **W 2023 r. opracowano i wydano następujące wydawnictwa:**

- opracowanie i druk mapy turystycznej „Wadowice i okolice” wersja polsko-angielska, nakład 3 tys. szt.,
- opracowanie i druk folderu „Wadowice na weekend język polski, nakład 1 tys. szt.,
- druk folderu Szlak Karola Wojtyły 4 tys. szt. (język polski, język angielski, włoski i francuski),
- druk planu Bazyliki Ofiarowania NMP wraz z opisem historycznym, język polski, nakład 500 szt.
Łączny koszt zadania: 20 166,55 zł

- Publikacje ww. są dystrybuowane w biurze Informacji Turystycznej, dostępne również w wersji online na stronie www.it.wadowice.pl.

Publikacje:

- „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny” – w okresie sprawozdawczym ukazały się dwa numery rocznika naukowego „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny”, który na swoich łamach podejmuje zagadnienia związane z popularyzacją wiedzy o materialnym i niematerialnym dziedzictwie kulturowym gminy Wadowice i jej okolic. W numerze 25 z 2022 r. ukazał się m.in. artykuł o ikonografii kościoła św. Józefa przy klasztorze ojców karmelitów a w numerze 26 z 2023 r. kilka tekstów dotyczących piewcy Beskidów – Emila Zegadłowicza.
- „Niecodzienny projekt RetroKultura” – działania podejmowane w ramach projektu „RetroKultura” zostały opisane w bezpłatnej publikacji, która zawiera relacje ze wszystkich wydarzeń projektowych, instrukcje wykonania: ramki w stylu „retro”, makramy, ozdobnych, glinianych kafli czy papierowej dekoracji choinkowej. Ponadto w publikacji znalazł się scenariusz spaceru Doliną Skawy i historia działalności przedwojennej kilimkarni w Dworze Emila Zegadłowicza.
W biurze muzeum prowadzona jest sprzedaż publikacji związanych z historią miasta, m.in. archiwalnych numerów „Wadovianów” czy wydanej przez Wadowickie Centrum Kultury książki „W poszukiwaniu odcieni przeszłości”.
- Spotkanie „Wokół Wadovian”, „Zwyczajna czy niezwykła? Wieś oczami naszych przodków” – data wydarzenia 17 marca 2023 r., sala kameralna Wadowickiego Centrum Kultury, 80 uczestników. Podczas spotkań „Wokół Wadovian”, organizowanych cyklicznie przez redakcję pisma, podejmowane są różne tematy.

13. Zadanie: Prowadzenie działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej: wystaw, konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jego zabytki itp.

- Muzeum prowadzi działalność skierowaną do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie wystaw (stałej i czasowych), prowadzenie warsztatów i lekcji muzealnych, których celem jest przybliżenie historii i tradycji gminy. Są to zarówno zajęcia w ofercie stałej jak i przygotowywane specjalnie warsztaty świąteczne: bożonarodzeniowe czy wielkanocne oraz organizowane w listopadzie zajęcia, mające przybliżyć tradycję świętowania odzyskania niepodległości w latach 30-tych XX w.

- **Działalność wystawiennicza:**

Wystawa stała:

- „Wadowice – miasto, w którym wszystko się zaczęło” – prezentowana od 2013 r. ekspozycja, będąca uaktualnieniem i twórczym rozwinięciem poprzedniej wystawy pt.: „Wadowice Karola Wojtyły” (2008-2013), koncentruje się na dziejach Wadowic w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

W czerwcu 2022 r., dzięki zamontowaniu pętli indukcyjnych, wystawa została dostosowana do potrzeb osób z dysfunkcjami słuchu.

Wstęp na wystawę jest płatny, w 2022 r. ekspozycję odwiedziło 2.131 osób, w 2023 r. – 2.200 osób.

Wystawy czasowe:

- „Skarby Ziemi” – 29 kwietnia-11 września 2022 r., ul. Kościelna 4, 3.954 zwiedzających). We współpracy z Muzeum Geologicznym Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska AGH w Krakowie oraz czterema prywatnymi kolekcjonerami muzeum przygotowało ekspozycję poświęconą skałom, skamieniałościom i minerałom. Na wystawie zgromadzono ponad 200 okazów, pochodzących przede wszystkim z Regionu Śląsko-Małopolskiego – okolic Alwerni (kamieniołomy w Mirowie i Porębie), Chrzanowa, Krzeszowic (kamieniołomy w Dubiu, Czatkowicach i „Niedźwiedziej Górze”, rejon Raclawic, Rudna i Zalas), Olkusza, Krakowa (osiedle Ruczaj – Zaborze) oraz kopalń soli w Bochni i Wieliczce. Prezentowanym na ekspozycji skamieniałościom i skałom, które umożliwiły zwiedzającym prześledzenie kolejnych etapów życia na Ziemi, towarzyszyły barwne blokdiagramy autorstwa profesora gimnazjalnego Jana Sarnickiego, wypożyczone ze zbiorów Liceum Ogólnokształcącego w Wadowicach oraz z archiwum Towarzystwa Miłośników Ziemi Wadowickiej.
Wystawa, której zwiedzanie było bezpłatne, cieszyła się dużym zainteresowaniem, zwłaszcza wśród młodzieży szkolnej, uczestniczącej w przygotowanych przez pracowników muzeum lekcjach.
- „Cichociemni i ich następcy”. 15 lat Wojsk Specjalnych – 24 września-12 listopada 2022 r., ul. Kościelna 4, 1.100 zwiedzających. We współpracy z Piotrem Wybrańcem, właścicielem Muzeum Spadochroniarstwa i Wojsk Specjalnych im. pplk. Adolfa Pilcha w Wiśle, muzeum przygotowało wystawę „Cichociemni i ich następcy”. 15 lat Wojsk Specjalnych, którą można było oglądać bezpłatnie. Na wystawie zgromadzono blisko 300 eksponatów związanych z historią polskich wojsk specjalnych.
- Wystawa podsumowująca projekt „RetroKultura” – 7-28 listopada 2022 r., ul. Kościelna 4, 410 zwiedzających. Na wystawie zaprezentowanej w dwóch przestrzeniach muzealnych: sali edukacyjno-wystawienniczej na parterze muzeum oraz w salach ekspozycji stałej znalazły się materiały powstałe podczas realizacji projektu „RetroKultura”. Zobaczyć można było m.in. ramki, kafle ceramiczne czy makramy. Szczególne miejsce zajęły portrety kobiet zrealizowane podczas spotkań „Artystyczne kreacje znanych wadowiczank”. Całość dopełniła kolekcja fotografii i film dokumentalny. Ekspozycji towarzyszyła bezpłatna publikacja.
- „W niefrasobliwym świecie frasobliwych świątków” – 28 marca-31 maja 2023 r., ul. Kościelna 4, 880 zwiedzających. Na wystawie powstałej w oparciu o zbiory Kazimierza Mazurka, od lat współpracującego z muzeum, można było zobaczyć ponad 40 eksponatów stanowiących niewielki fragment z bogatej kolekcji sztuki ludowej, przede wszystkim rzeźby, zgromadzonej w latach 1971-1995. Wykonane głównie z drewna, wypalanej gliny a nawet węgla eksponaty reprezentowały twórczość 34 artystów ludowych z całej Polski – począwszy od Małopolski i Śląska po Kaszuby i Mazowsze. Ekspozycja, którą można było zobaczyć bezpłatnie, cieszyła się dużym zainteresowaniem. Towarzyszyły jej przygotowane przez pracowników muzeum lekcje dla młodzieży szkolnej.

- „Wykład o węglu – wystawa” – 16 czerwca-28 października 2023 r., ul. Kościelna 4, 4.000 zwiedzających. We współpracy z Muzeum Geologicznym Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska AGH w Krakowie muzeum przygotowało ekspozycję poświęconą różnym postaciom węgla. Zgodnie z założeniem organizatorów prezentowana wystawa miała na celu zwrócenie uwagi na ten pierwiastek chemiczny w szerokim znaczeniu, m.in. w życiu codziennym. Ekspozycja nie wyczerpała tematu, a jedynie pokazała niektóre ciekawostki, mogące zachęcić do zgłębiania wiedzy na temat „czarnego złota”. Wśród 30. okazów przedstawionych na ekspozycji były różne postacie węgla – począwszy od organicznych związków węgla (torf, węgiel brunatny i kamienny, antracyt i gągat) po diament.
- „Tak powstawała Niepodległa” – 6-30 listopada 2023 r., ul. Kościelna 4, 80 zwiedzających. W kolejną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości na balkonie kamienicy przy ul. Kościelnej 4 zainstalowano patriotyczną dekorację, która nawiązywała do międzywojennego zwyczaju ozdabiania kamienic godłem z białym orłem i barwami narodowymi. Dekoracji towarzyszyła wystawa wypożyczona dzięki uprzejmości Biura „Niepodległa”, w ramach jego działalności edukacyjnej. Tablicom towarzyszyła ekspozycja artefaktów, dokumentów i odznaczeń z lat 1918-1920 ze zbiorów muzeum.
- Historia kina Centrum – 26 września-10 października 2023 r. wystawa zorganizowana z okazji XX-lecia Kina „Centrum”. Zaprezentowano najważniejsze wydarzenia z historii kina funkcjonującego w ramach Wadowickiego Centrum Kultury.

Warsztaty i lekcje muzealne:

- W przestrzeni muzeum organizowane są dla młodzieży szkolnej warsztaty i lekcje muzealne – zarówno w ofercie stałej jak i przy okazji wystaw czasowych. W 2022 r. w warsztatach wzięło udział 1449 osób, a w lekcjach muzealnych 1552, natomiast w 2023 r. odpowiednio: 1196 i 813.

Spacery/wycieczki – popularyzacji historii gminy, jej walorów przyrodniczych i zabytków służą spacery, których w okresie sprawozdawczym zrealizowano trzy:

- „Tajemnice Doliny Skawy” – data wydarzenia 27 sierpnia 2022 r., 30 uczestników. Spacer ścieżkami wokół rzeki Skawy w Jaroszowicach na Zbywaczówce poprowadzili geograf oraz historyk. Uczestnicy dowiedzieli się m.in.: o walorach krajobrazowych doliny Skawy oraz gospodarczym wykorzystaniu rzeki i jej dopływów. Prowadzący przygotowali scenariusz wycieczki, który zamieszczony został w publikacji i na podstronie projektu „RetroKultura”.
- Wycieczka na Leskowiec – 18 sierpnia 2023 r., 20 uczestników, wyprawę poprowadził geograf i geomorfolog z Polskiej Akademii Nauk. Przedstawił relacje między człowiekiem a środowiskiem na stokach Beskidu Małego. Udział w wycieczce był bezpłatny.
- „Od Mikołaja do Emila” – 1 października 2023 roku, 48 uczestników, dwa najlepiej znane dwory w okolicy Wadowic – dworek „Mikołaj” i dwór Emila Zegadłowicza w Gorzeniu Górnym – były tematem jesiennego spaceru, który w niedzielę 1 października 2023 r. przygotował oraz poprowadził historyk, historyk sztuki i teatrolog z Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz kierownik muzeum.

- Noc Muzeów, 2022-2023 r. – tematem przewodnim Nocy Muzeów w 2022 r., zrealizowanej w Wadowicach 14 maja, były skamieniałości, skały i minerały. W promocję dziedzictwa kulturowego wpisywała się Noc Muzeów w 2023 r., podczas której, oprócz zwiedzania wystawy stałej i czasowej („W niefrasobliwym świecie frasobliwych świątków”), można było bezpłatnie wziąć udział w warsztatach wyplatania ozdób z wikliny i kolorowych dodatków czy malowania drewnianych ptaszków.

Działalność naukowo-badawcza:

- Ważnym elementem działalności muzeum jest nie tylko popularyzowanie wiedzy, ale również gromadzenie materiałów i prowadzenie szeroko rozumianej działalności badawczej – kwerend archiwalnych czy wywiadów z mieszkańcami Wadowic. Korzystając ze zgromadzonych dokumentów pisanych czy fotografii, muzeum aktywnie współpracuje z innymi instytucjami muzealnymi i osobami prywatnymi.
- Konferencja naukowa „Emil Zegadłowicz w świecie sztuki, literatury i teatru” – 12-14 kwietnia 2023 r., Wadowickie Centrum Kultury, Wadowicka Biblioteka Publiczna, 180 uczestników). W ciągu trzech dni obrad wystąpiło ponad 30 prelegentów z ośrodków akademickich. Konferencji towarzyszył spektakl teatru Entre’Acte, który wystawił sztukę „Kilim”. Uczestnicy konferencji mieli możliwość odwiedzenia Muzeum Miejskiego i prezentowanej w nim ekspozycji „W niefrasobliwym świecie frasobliwych świątków”, która świetnie wpisywała się w fascynację bohatera konferencji rzeźbą ludową.
- Projekt „RetroKultura” – 4 kwietnia – 22 grudnia 2022 r., w 2022 r. muzeum realizowało dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego projekt pt. „RetroKultura”. W jego ramach odbyło się sześć spotkań warsztatowych, spacer edukacyjny, koncert plenerowy oraz wieńcząca całe przedsięwzięcie wystawa czasowa.
- Zajęcia „Artystyczne kreacje znanych wadowiczank”. Inspirując się przedwojenną modą oraz postaciami Ady Sari i Janiny Brzostowskiej. Dwudniowe zajęcia z wylepiania obrazów w glinie poprzedził wykład dr. Marcina Witkowskiego poświęcony postaci wadowickiego artysty-rzeźbiarza Józefa Jury. Uczestnicy projektu mieli możliwość wzięcia udziału w wyjątkowym koncercie przygotowanym we współpracy z wadowicką Kaflarnią przez zespół VADOVIAMENTE MUSICANDO. Muzycy przygotowali dzieła barokowych mistrzów: Antonio Vivaldiego i Johanna Sebastiana Bacha. W ramach projektu uczestnicy brali również udział w warsztatach piekarskich w Spółdzielni Socjalnej „Smaki Gościńca” w Inkubatorze Kuchennym w Zakrzowie, gdzie przygotowywali bułki na zakwasie, chleb drożdżowy z masłem ziołowym i proziaki.
- RetroKultura nie zamykała się wyłącznie w salach. Latem zrealizowany został spacer „Tajemnice doliny Skawy”, który poprowadzili geograf oraz kierownik muzeum. Przewodnicy opowiedzieli licznie zgromadzonym o walorach krajobrazowych doliny rzeki oraz gospodarczym wykorzystaniu Skawy i jej dopływów w okresie międzywojennym.

14. Zadanie: Promowanie imprez folklorystycznych, warsztatów, przeglądów, festiwali, lokalnych obrzędów, jako produktów turystycznych stanowiących o tożsamości gminy.

- **W Gminie Wadowice organizowane są różnego rodzaju imprezy:**
 - **Biesiada Wadowicka** zorganizowana w ramach urodzin św. Jana Pawła II – 5 tys., Pl. Jana Pawła II w Wadowicach, LGD Wadoviana, Gminne KGW,
 - **Wigilia u Wojtyłów**, 7 tys, Pl. Jana Pawła II w Wadowicach, Gminne KGW,
 - **Wadowicki Jarmark Bożonarodzeniowy**, Pl. Jana Pawła II w Wadowicach, lokalni przedsiębiorcy, rękodzielnicy,
 - **Wadowicki Jarmark Wielkanocny**, Pl. Jana Pawła II w Wadowicach, lokalnie przedsiębiorcy, rękodzielnicy,
 - **Dożynki Gminne**, Choczni, 35 tys., Gminne KGW,
 - **Wianki**, Bulwary nad Skawą, 10 tys. WCK,
 - **Muzyczne Wadowice**, Pl. Jana Pawła II, Park Miejski w Wadowicach, 20 tys., LGD Wadoviana, Lokalni artyści,
 - **Stoły Wielkanocne i Bożonarodzeniowe.**
- **Zespół Pieśni i Tańca „WADOWICE”** aktywnie promuje gminę, daje możliwość nauki tańca – Krakowiaka, oraz poznać tradycyjne ludowe pieśni. W drugiej połowie 2022 r. przy wsparciu Gminy Wadowice został ogłoszony nabór do Zespołu Pieśni i Tańca. Utworzono dwie grupy: dziecięcą liczącą 14 osób do której należały dzieci w wieku 7-12 lat, oraz dorosłych do której zapisało się 29 chętnych miłośników tańców ludowych. Wspólnie zespoły zaprezentowały się 16 czerwca br. na koncercie podsumowującym roczną artystyczną pracę zespołów w WCK.

W 2 połowie roku po nowym naborze powstała tylko jedna grupa dorosłych, głównie seniorów. Instruktorzy kontynuowali swoją pracę w każdy czwartek w godz. 19:00-20:30. Przed rozpoczęciem regularnych prób zespół wystąpił dnia 27 sierpnia w Choczni na dożynkach, następnie w dniu 12 października w Mucharzu. Kolejne miesiące upłynęły na ćwiczeniu repertuaru kolędowego.

5. Podsumowanie

W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami Gmina Wadowice współpracuje z placówkami oświatowymi, kulturalnymi, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, kołami gospodyń wiejskich i kościołami, promując wartości materialne oraz niematerialne dziedzictwa kulturowego całej gminy. Zadania wspierane były również przez projekty edukacyjne i promocyjno-turystyczne mające na celu wzrost świadomości kulturalnej oraz rozbudzenie zainteresowania zabytkami wśród mieszkańców.

Przedstawione w niniejszym sprawozdaniu zadania pokazują, że Gmina Wadowice aktywnie realizuje zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz promowania dziedzictwa kulturowego regionu. W GPOnZ zostało zaplanowanych 17 zadań, z czego zrealizowano 14 zadań, co daje 82,35 % ze wszystkich zaplanowanych zadań. W sprawozdaniu zostały przedstawione tylko zrealizowane zadania. Wyniki te pokazują, że Gmina Wadowice doskonale realizuje zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz promowania dziedzictwa kulturowego regionu.

W okresie sprawozdawczym wyremontowano 4 obiekty zabytkowe, wartość poniesionych środków – 419 808,56 zł. Dodatkowo wykonano remont kapliczki, wartość poniesionych środków 45 633,00 zł, w tym dofinansowanie w kwocie 19 500,00 zł z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w ramach konkursu „Kapliczki Małopolski 2023”.

Dodatkowo zrewitalizowano dwa obiekty, na co łącznie przeznaczono ok. 17,7 miliona zł. Udało się uzyskać dofinansowanie z środków unijnych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, łącznie na kwotę 10 808 077,46 zł.

W województwie małopolskim dotacje i dofinansowania za zabytki można pozyskać między innymi od: Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego z którego gmina pozyskała wsparcie finansowe. Dodatkowo funkcjonują między innymi: Konkurs „Mecenat Małopolski”, Konkurs „Ochrona zabytków Małopolski”, Konkurs kapliczki Małopolski. W latach 2020-2022 Gmina Wadowice otrzymała środki także z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

W Gminie Wadowice aktywność instytucji kultury jest istotnym elementem realizacji zadań edukacyjnych w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego. Oferta tych placówek jest bardzo atrakcyjna, systematycznie zmieniana i uzupełniana, dzięki czemu licznie przyciągają odbiorców, edukując i promując lokalne dziedzictwo. Systematycznie wydawane się i uaktualniane foldery promocyjne, przewodniki, broszury, pocztówki. Dodatkowo promowane i organizowane są różnego rodzaju imprezy, warsztaty, przeglądy, festiwale. Na promowanie dziedzictwa kulturowego gminy, aktywną działalność jednostek kulturalnych Gmina Wadowice w latach 2022-2023 przeznaczyła łącznie: 300 643,03,00 zł.

Podsumowując należy stwierdzić, że priorytety były realizowane bardzo wszechstronnie przez różnorodne i komplementarne zadania, które w całości prowadziły do osiągnięcia założonego celu. Zadania te obejmowały zarówno działania bezpośrednio wpływające na poprawę stanu zachowania zabytków, jak i projekty, upowszechniające i promujące lokalne dziedzictwo kulturowe oraz zwiększające świadomość społeczną w zakresie potrzeby jego zachowania. Wysoka aktywność instytucji kultury jest niezwykle istotnym elementem realizacji zadań edukacyjnych w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego. Oferta tych placówek jest bardzo atrakcyjna, systematycznie zmieniana i uzupełniana, dzięki czemu licznie przyciągają odbiorców, edukując i promując lokalne dziedzictwo.